

UDK 37:355.23(497.4Ljubljana):929Pašalić E.

1.04 Strokovni članek

Prejeto: 3. 9. 2021

Enes Pašalić*

Življenje dijaka v Vojaški gimnaziji Franc Rozman Stane Ljubljana*Life as a student at the Franc Rozman Stane military gimnazija in Ljubljana***Izvleček**

Avtor na osnovi spominskega gradiva in ohranjenega dokumentarnega gradiva iz osebnega arhiva opisuje svoje vojaško izobraževanje na vojaški gimnaziji v Ljubljani tik pred osamosvojitveno vojno v Sloveniji leta 1991. Vojaško gimnazijo Franc Rozman Stane so ustanovili leta 1975 v Ljubljani in je bila edina vojaška šola na območju Slovenije v novejši zgodovini. Ustanovljena je bila z namenom, da bi se mladi slovenske narodnosti množičneje odločali za vojaški poklic. Statistični podatki so kazali na nesorazmerje med deležem prebivalstva v takratni Socialistični republiki Sloveniji in številom slovenskih oficirjev in podoficirjev v JLA. Po podatkih statističnega urada iz leta 1971 je takrat v Jugoslaviji živelo 8,2 odstotka Slovencev, njihov delež v JLA pa je znašal 4,2 odstotka oficirjev in 3 odstotke podoficirjev, s trendom upadanja števila enih in drugih.

Abstract

On the basis of memories and preserved documentary material from his personal archive, the author describes his military education at the military gimnazija in Ljubljana just prior to Slovenia's war of independence in 1991. The Franc Rozman Stane military gimnazija was founded in Ljubljana in 1975 and was the only military school in Slovenia in modern history. It was founded with the intention of encouraging more young Slovenians to choose a military profession. The statistics showed that there was an imbalance between the proportion of the population in the then Socialist Republic of Slovenia and the number of Slovenian officers and non-commissioned officers in the Yugoslav People's Army. According to the statistical office data from 1971, the share of the Slovenian population in Yugoslavia was 8.2%, while its share in the Yugoslav People's Army was 4.2% officers and 3% non-commissioned officers, and the trend was for these percentages to fall even further.

Ključne besede: vojaško šolstvo, Splošna srednja vojaška šola Ljubljana, Vojaška gimnazija Franc Rozman Stane Ljubljana, Jugoslovanska ljudska armada, Teritorialna obramba, Slovenska vojska, Enes Pašalić.

* Enes Pašalić, podčastnik Slovenske vojske.

Keywords: military education, General secondary military school in Ljubljana, Franc Rozman Stane military gimnazija Ljubljana, Yugoslav People's Army, Territorial Defence, Slovenian Armed Forces, Enes Pašalič.

V letu 1986 sem bil kot mladoletnik v prelomnem letu za odločitev, v katero smer bom nadaljeval svojo življenjsko pot.¹ Odločal sem se med tremi različnimi poklici. Izbiral sem med strojnim tehnikom, vlakovodjo in vojakom. Po zelo dolgem in tehtnem premisleku (pod vplivom staršev in okolice) sem se odločil za vojaški poklic, saj mi je bil po duši nekako najbližje. Po sprejemu odločitve sem se vpisal na Splošno srednjo vojaško šolo v Ljubljani, saj je bila nekako najbližje domu in nisem bil še odločen, v katero smer oz. v kateri rod vojske me najbolj vleče, sem pa imel namen postati oficir² v takratni Jugoslovanski ljudski armadi.

Vojaška gimnazija Franc Rozman Stane je bila ustanovljena v Ljubljani in je bila edina vojaška šola na območju Slovenije v novejši zgodovini. Ime je dobila po narodnem heroju Francu Rozmanu Stanetu. Šola je bila locirana na Kardeljevi ploščadi, njen sedANJI naslov je Vojkova cesta 55. Ustanovljena je bila leta 1975 z namenom, da bi se mladi slovenske narodnosti množičneje odločali za vojaški poklic. Statistični podatki so namreč kazali na nesorazmerje med deležem prebivalstva v takratni Socialistični republiki Sloveniji in številom slovenskih oficirjev in podoficirjev v JLA. Po podatkih statističnega urada iz leta 1971 je takrat v Jugoslaviji živelo 8,2 odstotka Slovencev, njihov delež v JLA pa je znašal 4,2 odstotka častnikov in 3 odstotke podoficirjev s trendom upadanja števila prvih in drugih.

Učni načrt ustanovljene vojaške gimnazije je izdelal republiški zavod za šolstvo in ni v ničemer odstopal od

Znak vojaške šole Jugoslovanske ljudske armade v Ljubljani.

¹ Spominski zapis je nastal na osnovi avtorjevega spominskega gradiva in ohranjenega dokumentarnega gradiva iz osebne arhiva. Osnovno besedilo prispevka je iz sredine leta 2018. Prispevek je nastal na pobudo vojnega in vojaškega zgodovinarja dr. Tomaža Teropšiča iz Brežic, ki ga je uredil za objavo.

² Častnik

drugih gimnazij v Sloveniji. Obsegal je 18 različnih predmetov, ki so bili ovrednoteni s 4912 urami pouka. Posebnost vojaške gimnazije v primerjavi s civilnimi gimnazijami je bila v tem, da so se vojaški predmeti izvajali na različnih lokacijah (v šoli in vojašnicah), kjer so predavali različni oficirji. Med letom pa so se izvedla različna praktična usposabljanja v okviru vojaških predmetov in v obliki desetdnevni taborjenj.

Leta 1977 se je vojaška gimnazija preoblikovala v Splošno srednjo vojaško šolo. Nov učni program je predvideval več splošnega znanja v prvem in drugem letniku, tretji in četrti letnik pa sta imela 70 odstotkov pouka iz vojaške tematike. Po zaključku tega programa so bili dijaki že delno usposobljeni za službovanje v vojski. Leta 1989 se je Splošna srednja vojaška šola Franc Rozman Stane zopet preoblikovala v Vojaško gimnazijo FRS.

Na oblikovanje vrednot dijakov med šolanjem so dodatno vplivale tudi obšolske dejavnosti. Dijaki so bili med letom nastanjeni v dijaškem domu, ki je imel svoja pravila. V prostem času so dijake spodbujali k športnim in drugim obšolskim aktivnostim, pri obveznih učnih urah popoldanskega učenja pa so jim pomagali dežurni učitelji in vojaki. Njihov prosti čas je bil predvsem odvisen od pridobljenega znanja, ki so ga učitelji sproti preverjali. Razredniki so sproti spremljali rezultate pri vseh predmetih, za slehernega dijaka posebej, tako da najboljši dijaki praktično niso imeli omejitev glede izhodov v prostem času. Tisti, kateri so imeli povprečje ocen skozi ocenjevalno obdobje pod 3,00, pa so morali ostajati vsak tretji vikend v mesecu na dopolnilnem usposabljanju in niso imeli neomejenih izhodov v prostem času.

Po podatkih, objavljenih v reviji Naša obramba, se je med letoma 1975 in 1985 vpisalo 800 dijakov, zaključni izpit jih je naredilo 438. Na vojaške akademije se je vpisalo 332 dijakov.

Preglednica vseh predmetov po letnikih:

Letnik	Splošni predmeti	Letnik	Strokovni predmeti
1.	Slovenski jezik	1.	Splošni vojaški predpisi
	Angleški jezik		Vojaška topografija
	Srbohrvaški jezik		POSP (Pehotna oborožitev s poukom streljanja)
	Matematika		
	Zgodovina		
	Geografija		
	Kemija		
	Fizika		
	Biologija		
	Telesna vzgoja		

2.	Slovenski jezik	2.	Vojaška topografija
	Angleški jezik		POSP (Pehotna oborožitev s poukom streljanja)
	Srbohrvaški jezik		ODES
	Matematika		OTV
	Zgodovina		OKONO
	Geografija		
	Kemija		
	Fizika		
	Biologija		
	Telesna vzgoja		
3.	Slovenski jezik	3.	Splošna taktika
	Angleški jezik		
	Srbohrvaški jezik		
	Matematika		
	Zgodovina		
	Osnove pedagogike		
	Osnove DPS SFRJ (družbeno političnega sistema Socialistične federativne republike Jugoslavije)		
	Fizika		
	Biologija		
	Telesna vzgoja		
	Tehnologija		
	Elektrotehnika		
	Informatika		
4.	Slovenski jezik in književnost	4.	Osnove vojaške terminologije
	Angleški jezik		Splošna taktika
	Srbohrvaški jezik		
	Matematika		
	Geografija		
	Osnove psihologije		
	Filozofija z logiko		
	Fizika		
	Splošna sociologija		
	Telesna vzgoja		
	Mehanika		
	Elektronika		

Med letoma 1987 in 1990, ko sem obiskoval srednjo vojaško šolo v Ljubljani in živel v pripadajočem dijaškem domu, je bil načelnik šole podpolkovnik Alojz Jehart. Načelnik moje XVI. klase pa je bil kapetan Borko Karaklajić z vmesnimi prekinitvami zaradi šolanja (majorski izpit).

Urnik in vsebina drugih predmetov sta omogočala doseganje širokega spektra splošnega znanja. Kot sem v uvodu omenil, so na oblikovanje vrednot dijakov med šolanjem dodatno vplivale tudi obšolske dejavnosti. Tako smo že v prvem tednu odšli na spoznavni teden na Bled, kjer smo imeli veliko različnih aktivnosti, kot so izbor za šolski pevski zbor itn. Vse to smo počeli v smislu spoznavanja in povezovanja dijakov XVI. klase SSVŠ FRS. Poleg zgoraj navedenega smo imeli

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

JUGOSLOVENSKA NARODNA ARMIIJA

SVEDOČANSTVO

Ime: Boris Adam Peršič

RODEN 15. 10. 1971 GODINE U Bresicah

SO Bresice, ZAVRŠIO JE ŠKOLSKO 1987 / 88

GODINE 1987 PUT 1987 GODINU U SVS - FRANO ROZMAN

STANE - U LJUBLJANI I POKAZAO OVAJ USPEH:

matematika	do (5)	fizika	do (5)
aritmika	do (5)	SVP	pol (4)
algebrina	pol (4)	VT	pol (5)
geometrija	do (5)	POPS	pol (5)
opredeljenost	do (5)		
služba	pol (4)		
konjica	do (5)		
konjica	pol (4)		
TV	pol (4)		

VLADANJE prav. dobro

IMENOVAN JE, PREMA TOME, ZAVRŠIO 1987 GODINU SA

prav. dobro USPEHOM

SAET 1987, SPECIJALNOST 1987

PODAJ OVAJ KRAJNJI USPEH
SVEDOČANSTVO I DOKAZ 1987

3. 9. 87

NACELNIK KLASE
V. Klemenčič

NACELNIK ŠKOLE
[Signature]

Svedočanstvo oz. spričevalo dijaka vojaške srednje šole JLA v Ljubljani iz leta 1987 (zasebni arhiv).

Dijaki tretjega letnika vojaške šole na praktičnem vojaškem usposabljanju v vojašnici Velike Bloke, junija 1988 (zasebni arhiv).

v prvem letniku še dvotedensko poletno kolonijo v Fažani, v drugem letniku pa dvotedensko zimsko kolonijo na Pokljuki. Med letom smo bili nastanjeni v dijaškem domu, v katerem so veljala posebna pravila. Vedno smo bili pod budnim očesom dežurnega oficirja in vojakov na prijavnici. V prostem času so nas spodbujali k športnim aktivnostim in drugim obšolskim aktivnostim. Med obšolske dejavnost so všteti tudi dejavnosti pevskega zbora dijakov vojaške gimnazije, različni krožki, kot so modelarski krožek, tečaji fotografiranja itn. Predvsem obšolske dejavnost smo s pridom izkoriščali za navezovanje stikov z drugimi srednjimi šolami, v glavnem iz Ljubljane.

Kot je razvidno iz uvodne predstavite in zgoraj prikazane tabele, je bil program šolanja sestavljen iz civilnih in vojaških predmetov. Strokovni predmeti so predstavljali približno tretjino vseh ur po predmetniku. Šolanje na VG FRS je potekalo v civilni obleki, razen enega dneva v tednu, ko se je izvajal strokovni del šolanja v običajni vojaški oljčno sivi (SMB)³ uniformi. Teoretično in praktično poučevanje iz strokovnih predmetov so izvajali oficirji JLA, ki so službovali v VG FRS v Ljubljani s podpolkovnikom Alojzom Jehartom na čelu. Ker je bila večina strokovnih predmetov teoretične narave, kar je bilo premalo za pridobitev ustreznega vojaškega strokovnega znanja, smo si praktično znanje pridobivali na strokovnih izletih po različnih vojašnicah, v glavnem na območju Slovenije. Tako

3 Sivo maslinasta boja.

smo obiskali vojašnice v Ljubljani, Celju, Postojni, Ilirski Bistrici, Črnomlju, Vipavi in Ajdovščini, kjer smo se seznanjali in srečevali z različnimi rodovi v JLA. Prav tako smo v tretjem letniku imeli poleg strokovnih predmetov tudi dvotedensko terensko usposabljanje z izvedbo streljanja z vojaško pehotno oborožitvijo v vojašnici na Velikih Blokah in v četrtem letniku strokovne ekskurzije po vojaških akademijah v Jugoslaviji.

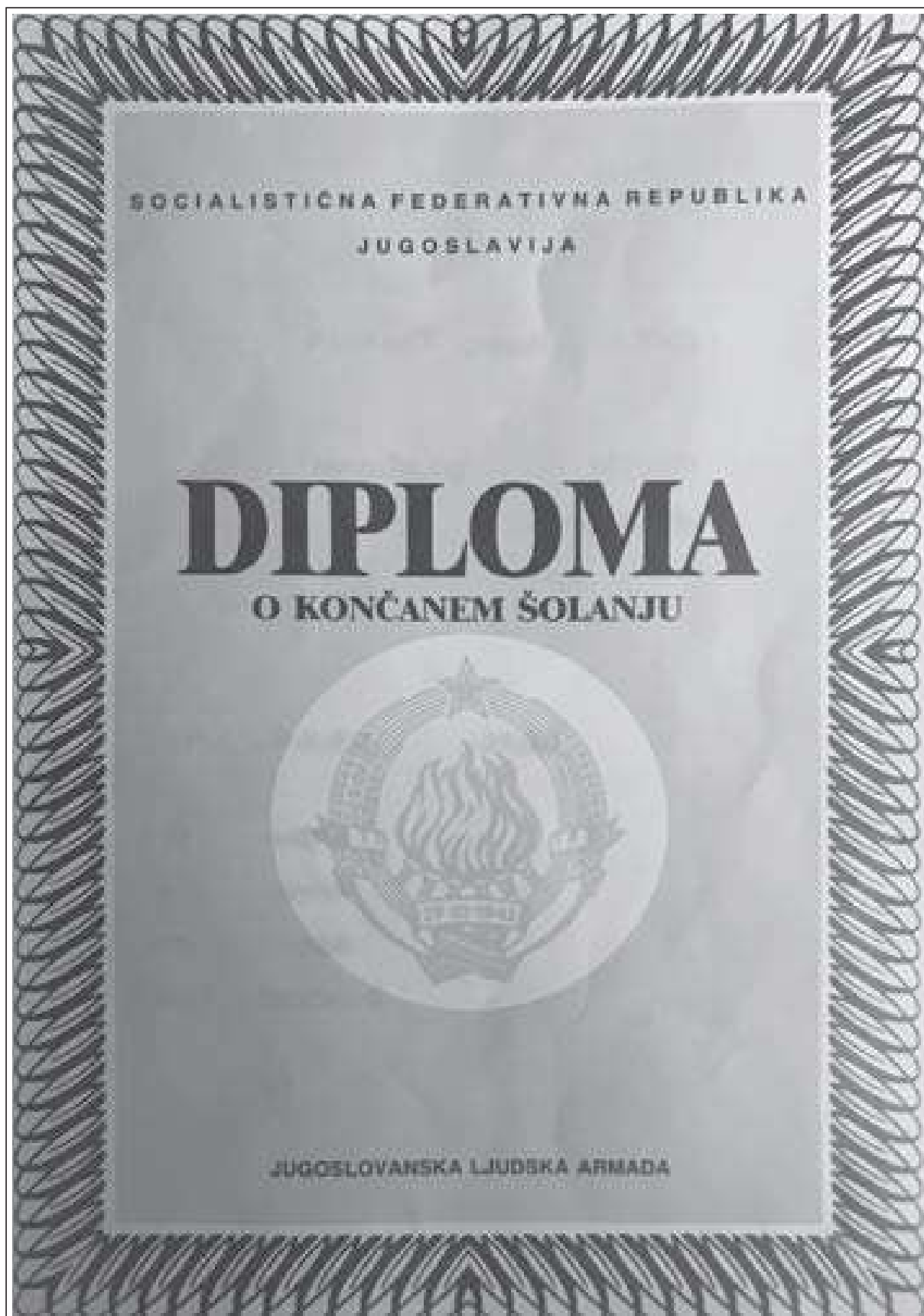
Kot sem v prejšnjem odstavku zapisal, je pouk iz vojaških predmetov potekal v SMB-vojaški uniformi. Navadno je bilo to šolanje skoncentrirano na en šolski dan v tednu, v katerem smo imeli teoretično kot tudi praktično usposabljanje, če pa je bila potreba po večdnevnom usposabljanju, smo nosili uniformo več dni v tednu. Vmes pa smo obiskovali vojašnice po Sloveniji, kjer smo se srečevali z različnimi rodovi in službami v JLA.

V tretjem letniku smo imeli dvotedensko terensko usposabljanje v vojašnici Velike Bloke in okolici. Na tem usposabljanju smo združili pridobljeno teoretično znanje iz predmetov vojaška taktika, vojaška topografija z orientacijo in pouk streljanja s pehotno oborožitvijo. Vojaško taktiko in topografijo smo združili v celoto, kjer smo se usposabljali iz postopkov oddelka in voda v napadu in obrambi ter izvedli vsa pripravljalna streljanja z avtomatsko puško M-70 in puškomitraljezom M-72.⁴ Poleg omenjenih načinov streljanja smo izvedli še metanje ročne bombe in streljanje s tromblonsko mino. Vse načine streljanja smo izvedli na bližnjem vojaškem strelišču na Bloški Polici, na katerega smo seveda hodili peš v obliki dveurnih pohodov po okoliških travnikih in gričih. Prosti čas smo preživljali na različne načine, med katerimi so bili obiski in ogledi različnih filmov v takrat še delujočem kinu na Velikih Blokah.

V okviru praktičnih vsebin v četrtem letniku smo obiskali nekaj vojaških akademij in baz. Tako smo v prvem delu obiskali Tehnično vojaško akademijo v Zagrebu in spoznali način šolanja na njej. Od tam smo krenili proti Beogradu, kjer smo si ogledali kopensko vojaško akademijo in način šolanja na njej ter vojaški muzej na Kalemegdanu z okoliškimi znamenitostmi. Iz Beograda smo krenili na ogled stalne predstavitve vojaške opreme na poligonu Nikinci in od tam v Novi Sad, kjer smo si ogledali plovila Rečne vojaške flote. Ta dan smo si ogledali znamenitosti Novega Sada in prenočili na vojaški ladji Kozara. Iz Novega Sada smo prek Sremske Mitrovice krenili v Banja Luko, kjer smo se seznanili s šolanjem pripadnikov oklepni enot ter s poligonom na Manjači. Od tam smo krenili v Sarajevo, kjer smo si ogledali letalsko tehnično akademijo in srednjo letalsko vojaško šolo v Mostarju. Hkrati pa smo se spoznali z dogajanjem na bitki na Neretvi med 2. svetovno vojno.

V drugem delu smo si najprej ogledali Zemunik pri Zadru, kjer smo se seznanili z načinom šolanja pilotov in pripadnikov protizračne obrambe ter z oborožitvijo vojaškega letalstva, pretežno podzvočna plovila (letala in helikop-

4 Gre za orožje sistema Kalašnik.

*Vojaška diploma JLA dijaka Enesa Pašaliča v slovenskem jeziku iz leta 1990
(zasebni arhiv).*

terje). Isti dan smo krenili v Split in tam tudi prespali. V Splitu smo si ogledali mornariško vojaško akademijo in vojaško luko Lora pri Splitu, kjer smo si ogledali vojaške ladje in podmornico ter se seznanili z načinom šolanja pripadnikov vojaške mornarice. Iz Splita smo krenili v Karlovac, kjer smo si ogledali inženirsko akademijo in se seznanili z načinom šolanja pripadnikov vojaškega inženirstva. Učitelji splošnih predmetov so bili v večini visoko izobraženi civilni predavatelji, razen za predmet elektrotehnika, katerega nam je predaval dr. Franci Demšar kot vojak na služenju vojaškega roka v JLA.

Šolanje na Vojaški gimnaziji FRS v Ljubljani mi je dalo širše teoretično znanje, ki je bilo nadgrajeno z vsebinami, ki sem jih pridobil s šolanjem na Vojaški akademiji Kopenske vojske JLA v Beogradu. Šolanja v Beogradu nisem končal zaradi dogodkov, ki so vezani na osamosvojitve Slovenije v letu 1991. Vse to pridobljeno znanje sem po vrnitvi iz Beograda uporabil kot poveljnik učnega oddelka v 1. učni četi 210. učnega centra Teritorialne obrambe v Cerkljah ob Krki (1991). Do tedaj pridobljeno znanje sem leta 1993 nadgradil v tretji generaciji Šole za podčastnike (ŠPČ) v Ljubljani. Leta 1995 sem opravil osvežitveni tečaj za poveljnike oddelkov v Ljubljani in tečaj za poveljnike oddelkov minometov 60 mm in 82 mm v Ilirski Bistrici, saj sem po opravljanem tečaju prevzel poveljevanje oddelku minometov 60 mm v 2. bataljonu 22. brigade (MM 60 mm v 2/22. BR) (1996–1999) in kasneje poveljevanje pehotnemu oddelku v 2. bataljonu 22. brigade (2/22. BR) (2000). V letu 2000 sem bil prerazporejen v 14. Inženirski bataljon (14. INŽB) v Novem mestu in v istem letu opravil specializacijo za pridobitev vojaške evidenčne dolžnosti (VED-a) A31701 – podčastnik inženirstva. Po opravljeni specializaciji sem prevzel poveljevanje oddelku težkih lansirnih mostov (TLM) z oznako TMM-3 na vozilih Kraz (2000–2006). Zaradi razvoja podčastniške strukture sem bil leta 2006 postavljen na dolžnost vodnega podčastnika (2006–2009) v vodu lansirnih mostov v mostni četi (MOSTČ) in opravil tečaj za vodne podčastnike v Postojni. Leta 2009 sem zaključil višješolski program na Šolskem centru v Novem mestu.

Za delo na višjih ravneh podčastniškega zbora sem bil v letu 2009 postavljen na dolžnost enotovnega podčastnika četnega podčastnika (ČPČ) v Poveljniško logistični četi 14. Inženirskega bataljona (14. INŽB) (2009–2011) in leta 2010 opravil tudi Višji tečaj za podčastnike v Postojni. To znanje sem nato izkoristil na različnih višjih dolžnostih v Slovenski vojski, kot so četni podčastnik (ČPČ) v Bojni pionirski četi 14. Inženirskega bataljona (2011–2013) in kot vršilec dolžnosti bataljonskega podčastnika v 14. INŽB (2011–2013). Ob transformaciji Slovenske vojske sem bil sredi leta 2013 postavljen na dolžnost enotovnega podčastnika četnega podčastnika v Inženirski četi rodovskega bataljona 72. pehotne brigade (ČPČ INŽČ 72. BR).

Povzetek

Nekdanji dijak Enes Pašalič iz Brežic obuja spomine na učenje in bivanje na vojaški gimnaziji v Ljubljani po letu 1986. Vojaško gimnazijo Franc Rozman

Stane so ustanovili leta 1975 v Ljubljani. Ustanovljena je bila z namenom, da bi se mladi slovenske narodnosti množičneje odločali za vojaški poklic. Učni načrt vojaške gimnazije je izdelal republiški zavod za šolstvo in ni v ničemer odstopal od drugih gimnazij v Sloveniji. Obsegal je 18 različnih predmetov. Pouk vojaških predmetov so izvajali na različnih lokacijah (v šoli in vojašnicah), kjer so predavali različni oficirji. Med letom pa se je izvajalo praktično usposabljanje v okviru vojaških predmetov in v obliki desetdnevnih taborjenj. Leta 1977 se je vojaška gimnazija preoblikovala v Splošno srednjo vojaško šolo. Nov učni program je predvideval več splošnega znanja v prvem in drugem letniku, tretji in četrti letnik pa sta imela 70 odstotkov pouka iz vojaške tematike. Po zaključku programa so bili dijaki že delno usposobljeni za službovanje v vojski. Leta 1989 se je Splošna srednja vojaška šola Franc Rozman Stane zopet preoblikovala v Vojaško gimnazijo FRS. Šolanje na njej je dijaku Pašaliču dalo širše teoretično znanje, ki je bilo nadgrajeno z vsebinami, ki jih je pridobil s šolanjem na Vojaški akademiji Kopenske vojske JLA v Beogradu. Vse pridobljeno znanje je avtor prispevka po vrnitvi iz Beograda uporabil kot poveljnik učnega oddelka v 1. učni četi 210. učnega centra Teritorialne obrambe Republike Slovenije v Cerkljah ob Krki (1991).